

OBJASNENIE VECNEJ PODSTATY JEDNEJ Z FORIEM REÁLNEJ HODNOTY ÚČTOVNÍCTVE PODNIKATEĽSKÝCH SUBJEKTOV V SR

Clarification of the substance of one of the forms of fair value accounting to business entities in Slovak Republic

Renáta Szászová

Cieľom účtovníctva v trhovej ekonomike je podávať verný a pravdivý obraz o majetkovej finančnej a výsledkovej situácii účtovnej jednotky. Na splnenie tejto požiadavky je dôležité mať jasne deklarované zásady, princípy a pravidlá súvisiace s oceňovaním majetku a záväzkov. V slovenskej republike ich nájdeme v záväzných právnych predpisoch pre oblasť účtovníctva, ktorými sú zákon o účtovníctve a postupy účtovania pre podnikateľov.

Podľa zákona o účtovníctve je v súčasnosti základným princípom oceňovania princíp historickej ceny. Jeho výhoda spočíva v tom, že cena je vždy preukázateľná, na základe účtovných dokladov z obdobia obstarania majetku a vzniku záväzku. V určitých prípadoch však zákon o účtovníctve prikazuje oceňovať ku dňu ocenenia majetok a záväzky reálnou hodnotou. Reálnou hodnotou sa rozumie: trhovú cenu, kvalifikovaný odhad, posudok znalca ako aj **hodnota zhotovovaného diela poskytnutá koncesionárom verejnemu obstarávateľovi, za ktorú koncesionár nadobúda nehmotný majetok.**

V tomto príspevku sa budeme venovať poslednej z uvedených foriem reálnej hodnoty z pohľadu správneho ponímania jej vecnej podstaty a následne jej praktického využitia. Jej vecná podstata vychádza z realizácie projektov partnerstva verejného a súkromného sektora (Public, Private Partnership – ďalej len „PPP“). Tieto sú založené predovšetkým na financovaní zo súkromných zdrojov, ktoré môžu byť vlastné alebo získané formou dlhodobého úveru. Zmluvnými subjektami, ktoré vstupujú do partnerstva PPP projektu za účelom vybudovania infraštruktúry (t.j. miestne komunikácie), alebo poskytovania služieb (t.j. verejné osvetlenie) sú vždy súkromná organizácia (koncesionár) a verejná organizácia (verejný obstarávateľ).

Koncesionár zabezpečuje činnosti spojené s realizáciou projektu, vrátane jeho financovania, resp. spolufinancovania, pričom partner verejnej správy (obstarávateľ) zabezpečuje definovanie cieľov, kritérií projektu z hľadiska verejného záujmu, cenovú politiku a kontrolu stanovených cieľov. Uvedené skutočnosti sú jasne deklarované v koncesnej zmluve.

Z obsahu tejto zmluvy musí byť jasné, či predmetom je uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služieb.

Vzhľadom na to, že z pohľadu účtovníctva sú tieto skutočnosti dôležité, postupy účtovania pre podnikateľov rozlišujú v prípade stavebných prác dve skutočnosti:

Koncesia na stavebné práce s rizikom dopytu súvisí s nadobudnutím práva na poberanie úžitkov z diela v rozsahu, v ktorom je koncesionárovi poskytnuté ako protiplnenie za zhotovenie diela a hodnota úžitkov závisí od dopytu po užívaní diela.

Koncesia na stavebné práce s rizikom dostupnosti súvisí s nadobudnutím práva na peňažné plnenie od verejného obstarávateľa alebo obstarávateľa v rozsahu, v ktorom je koncesionárovi poskytnuté za zhotovenie diela a práca na peňažné plnenie za poskytovanie služieb na zabezpečenie dostupnosti diela, a to podľa podmienok dohodnutých v koncesnej zmluve.

Súčasne musí byť jasné, ktorá zo zmluvných strán bude poberať ekonomické úžitky z vyhotoveného diela. Koncesia na stavebné práce s rizikom dopytu je typická tým, že ekonomické úžitky z vybudovaného diela bude poberať koncesionár.

V tomto prípade koncesionár zobrazuje v účtovníctve (postupne počas realizácie projektu) vybudovanie diela ako o zákazkovej výrobe v ocenení na úrovni rozpočtovaných nákladov.

Obstarávateľ môže nadobudnúť vlastnícke právo k dielu už na začiatku realizácie diela najneskôr však do ukončenia koncesnej lehoty. Bez ohľadu na to, kedy táto skutočnosť nastane, v okamihu uvedenia diela do užívania koncesionár nadobudol majetok vo forme oceneľného práva za predpokladu, že v prevažnej miere preberá riziko dopytu.

Oceneľné právo ako dlhodobý nehmotný majetok sa oceňuje podľa zákona o účtovníctve obstarávacou cenou, v tomto prípade to však neplatí. Oceneľné právo nadobudnuté uvedeným spôsobom sa oceňuje reálnou hodnotou. Reálna hodnota v tomto prípade zodpovedá hodnote zhotovovaného diela u koncesionára, za predpokladu úplného financovania koncesionárom, alebo v pomernej časti hodnoty vybudovaného diela, ktorú financuje koncesionár, ak je spolufinancovateľ aj verejný obstarávateľ.

V tejto súvislosti je potrebné sa zamyslieť, či je na ocenenie tohto druhu majetku vhodné použiť oceňovaciu veličinu „reálna hodnota“. Z vecnej podstaty tohto projektu vyplýva, že ide o projekt dlhodobý - hodnota diela, ktorá sa aktivuje do majetku sa tvorí dlhodobo na základe hodnôt, ktoré sú rozpočtované v projekte. Presnejšie by bolo použiť ocenenie na báze súčasnej odúčročenej hodnoty. Slovenská právna úprava však neumožňuje touto oceňovacou veličinou oceňovať majetok, ku dňu vzniku účtovného prípadu, len vo vybraných prípadoch, ku dňu ku ktorému sa zostavuje účtovná závierka. Z tohto vyplýva, že je potrebné sa zamyslieť nad vecnou podstatou reálnej hodnoty a zvážiť, či tento druh majetku je vhodné ňou oceňovať. Takýto prístup nevychádza ani nepriamo z indikátorov ktoré sú určujúce pre reálna hodnota.

Z pohľadu účtovníctva, je tiež dôležitá skutočnosť, ktorá zo zmluvných strán bude poberať ekonomické úžitky. Pri tomto type koncesie poberá ekonomické úžitky koncesionár vo forme výnosov, ktoré znižuje o sumu zodpovedajúcu výške ročného odpisu dlhodobého nehmotného majetku (oceneľného práva).

Pri koncesia na stavebné práce s rizikom dostupnosti, koncesionár tiež účtuje o vybudovaní diela ako o zákazkovej výrobe, ak verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ nadobúda vlastnícke právo k dielu na začiatku realizácie diela alebo do ukončenia koncesnej lehoty. V okamihu uvedenia diela do užívania koncesionár v tomto prípade nenadobúda dlhodobý nehmotný majetok, pretože ekonomické úžitky vo forme výnosov bude poberať verejný obstarávateľ. Verejného obstarávateľovi súčasne vznikne dlhodobá úročená pohľadávka (úroky sa vypočítajú metódou efektívnej úrokovej miery), ktorú bude inkasovať vo vecnej a časovej súvislosti počas obdobia od uvedenia diela do užívania do ukončenia koncesnej lehoty.

V praxi sa najčastejšie stretávame s takou koncesiou na stavebné práce, v ktorej koncesionár preberá riziko dopytu a súčasne aj riziko dostupnosti. Obstarávateľ preberá len riziko inflácie, vzhľadom na to, že sa jedná o dlhodobé projekty.

Napríklad koncesionár na seba prevezme riziko výstavby t. j. prekročenie nákladov na stavbu, oneskorený termín dokončenia stavby, porušenie environmentálnych štandardov alebo technických noriem, **riziko dostupnosti** (pri nedodržaní kvality dodanej stavby resp. dostupnosti priestoru ako bolo dohodnuté v zmluve bude mať koncesionár menší priestor na vyjednanie výšky nájomného od koncového užívateľa) a **riziko dopytu** (ak by o komerčné priestory nebol záujem v takej miere, v akej sa predpokladalo, koncesionár realizuje stratu).

V takomto prípade, keď koncesionár čiastočne preberá riziko dopytu a čiastočne riziko dostupnosti, sa účtuje v pomere prevzatého rizika dopytu ako o oceneľnom práve na účte 014 – Oceneľné práva a v pomere prevzatého rizika dostupnosti ako dlhodobej pohľadávke na účte 311 – Odberatelia.

Rôznorodé ponímanie vecnej podstaty oceňovacej veličiny reálna hodnota vedie nielen z praktického hľadiska ale aj z teoretického hľadiska k zamysleniu sa, či nepripustiť vo

vybraných prípadoch ocenenie na báze súčasnej diskontovanej (odúročenej) hodnoty aj ku dňu vzniku účtovného prípadu, tým zabezpečiť súlad medzi kvantitatívnym vyjadrením a vecným ponímaním tejto oceňovacej veličiny pri jej praktickom použití.

Abstrakt

Používanie reálnej hodnoty, ako oceňovacej veličiny, vychádza zo základných princípov trhovej ekonomiky. Aktívny trh, ponuka a dopyt sú základnými indikátormi jej tvorby. Existencia iných spôsobov na jej stanovenie môže byť prípustná len vtedy, ak to nenaruší jej vecnú podstatu.

Kľúčové slová

reálna hodnota, projekty partnerstva verejného a súkromného sektora, oceniť práva.

Summary

The fair value as a valuation parameter is used for the valuation of assets whose value is real-time changing rapidly. Its use for the valuation of intangible assets in our view incorrect.

Key words

fair value, Public Private Partnership, valuable rights

JEL klasifikácia: M 41

Použitá literatúra:

1. Zákon č. 431/2002 Z. z. o Účtovníctve, v znení neskorších predpisov.
2. Opatrenie MF SR č. 203054/ 2002-92, ktorým sa ustanovujú podrobnosti o postupoch účtovania a rámcovej účtovej osnove pre podnikateľov účtujúcich v sústave podvojného účtovníctva, v znení neskorších predpisov

Kontakt

Renáta Szászová, Ing. PhD. Katedra účtovníctva a audítorstva, FHI, Ekonomická univerzita v Bratislave, Dolnozemska 1/b, 0421/67- 295-766, renataszaszova@gmail.com